

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 103

Persian (M A)

Topic: Persian literature during Iranian Revolution

رضاشاه پهلوی پس از به قدرت رسیدن، نوین کردن همه ابعاد جامعه را سرلوحه برنامه‌هایش قرار داد؛ اما وی این تحولات را با استبداد و ارباب آزادی‌خواهان همراه کرد. در حقیقت پیدایش شعر معاصر ایران و گسترش آن، با رویدادهایی مانند انقلاب مشروطیت، پایان سلسله قاجار و سلطنت رضاشاه همراه بود. در ادبیات این دوره نوآوری‌ها، اندیشه‌های باستان‌گرا و گاهی گرایش به شعرهای ترجمه‌ای مورد توجه قرار گرفت. رضا شاه در شهریور 1320، هم‌زمان با جنگ جهانی دوم، تحت فشار کشورهای سلطه‌گرا از سلطنت برکنار و پسرش محمدرضا جانشین او شد. محمدرضا در آغاز کوشید تا با آزادی‌های نسبی سیاسی و اجتماعی، نظر روشنفکران را به خود جلب کند که این آزادی موقت، تا حدودی موجب گسترش و تثبیت ادبیات شد؛ هر چند پس از آن، رفتارها و سیاستهای نادرست او، موجب انزوای برخی روشنفکران شد.

شعر دوره معاصر را بیشتر با عنوان «شعر نو» می‌شناسیم. در این دوره ابتدا تقی رفعت و افرادی مانند بانو شمس کسمایی، ابوالقاسم لاهوتی، جعفر خامنه‌ای و در نهایت نیما یوشیج تلاشهایی در تغییر شعر فارسی از نظر قالب و محتوا داشتند که آنها را پیشگامان شعر نو خوانده‌اند. تصرف نیما در ماهیت شعر قدیم و ارائه ماهیتی نو از آن، به تغییر در قالب و ویژگیهای سخن شاعران قدیم انجامید. او زبان، تخیل، احساس، معنی، فرم و ساختار شعر را متحول کرد. اگر چه ادبیات دوره معاصر را از زمان مشروطه تا زمان ما دانسته‌اند، اما بهتر است شروع واقعی شعر نو را از سال 1300 یعنی اندکی پیش از به سلطنت رسیدن رضاشاه بدانیم.

دوره اول: دوره سلطنت رضاخان (از سال 1304 تا شهریور 1320) را دوره درخشش نیما و جدال بر سر شعر کهنه و نو می دانند.

دوره دوم: از آغاز حکومت محمدرضا تا کودتای 28 مرداد 1332 فضای سیاسی آزادتری نسبت به دوره قبل بر ایران حاکم بود. در این دوره اشعار نیما و دیگر نوگرایان در برخی نشریات مانند روزگار نو و سخن منتشر می شد. مهمترین حادثه ادبی این سالها تشکیل اولین کنگره نویسندگان و شاعران ایران در تیرماه 1325 بود که نیما در آنجا شعر «آی آدم ها» را خواند و پس از آن شیوه نیما از جانب سنت گرایان در کنار شعر سنتی رواج یافت.

دوره سوم: از کودتای 28 مرداد 1332 تا قیام 15 خرداد 1342 تغییر و تحولات چشمگیری در جامعه ایرانی اتفاق افتاد و بار دیگر استبداد حاکم شد. در این دوره «شعر نو تغزلی» که از دوره قبل شروع شده بود، به تدریج راه خود را ادامه داد؛ به ویژه که از طرف حکومت نیز تقویت می شد و در دهه 1320 و اوایل 1330 از گسترده ترین جریانهای زمان خود شد.

پس از وقایع کودتای 28 مرداد، نوعی سرخوردگی و یأس در میان روشن فکران و شعرا پیدا شد و جریان سمبولیسم اجتماعی یا شعر نوی حماسی رواج یافت. شاعران این جریان بیشتر به مسائل سیاسی و اجتماعی و مشکلات و آرمانهای مردم توجه دارند.

دوره چهارم: از سال 1342 تا 1357 مبارزه رنگ و مفهومی تازه به خود می گیرد و فضای جامعه متشنج می شود و مسیر عمده شعر همچنان اجتماعی و حماسی است. این دوره را باید دوره کمال جریانهای ادبی دورههای پیشین به حساب آورد. شاعران بهتر و هنری تر از گذشته به جوهر شعر دست یافتند و مضمون شعر آنها بیشتر نقد اجتماعی است.

از معروفترین شاعران این چهار دوره، پروین اعتصامی، فریدون توللی، محمدحسین شهریار، نادر نادرپور، فریدون مشیری، نصرت رحمانی، فروغ فرخزاد، منوچهر شیبانی، اسماعیل شاهرودی، مهدی اخوان ثالث، احمد شاملو، سیاوش کسرای، منوچهر آتشی، پرویز ناتل خانلری، حمید مصدق، مهدی حمیدی شیرازی، هوشنگ ابتهاج، محمدرضا شفیعی کدکنی و غیره را می توان نام برد.